

Levande gemenskap

Föredrag hållet vid församlingsdag kring begreppet "Levande gemenskap" i Värnamo pastorat 2013-04-21

Ordet gemenskap

Vi har inom *till tro* konceptet arbetat med temat Levande gemenskap det senaste året. Det är ett svårgreppbart tema eftersom alla tror sig veta vad det betyder men ingen egentligen kan formulera det. I intervjufilmen som vi gjorde för ett år sedan där många av er fick fundera över begreppet finns många försök att greppa innebörden. Biskop Jan-Olof fick också chansen och han svarade på frågan om vad en levande gemenskap är: "En gemenskap som befriar, upprättar och ger lust och glädje åt livet", svarade han. Så kan man säga – men vad betyder det egentligen – och hur ser en sådan gemenskap ut bortom de fina orden? ... och var står den att finna?

Ur filmen "Vad är levande gemenskap" som Värnamo pastorat skapade som samtalsfilm kring temat. Den går att se på: <http://youtu.be/6GBSL6dbPfY>

I kyrkliga sammanhang stoltserar vi ofta med våra fina gemenskaper. Vi bjuder in till dem som om de vore något enkelt att finna i våra sammanhang. Det som vi då ofta menar med "gemenskap" är det som uppstår när vi bjuder in en större mängd människor i ett rum, ger dem kaffe och fikabröd och därefter sjunger för dem, talar till dem eller låter dem vara med om ett föredrag med ljusbilder. Eller så bjuder vi in till ett pompöst rum likt en gigantisk buss, spelar orgel för dem, låter dem delta i en för dem obegriplig gudstjänst, varpå de på sin höjd få se en annan människas ansikte först om de dricker kaffe efter den religiösa bussturen. Visst raljerar jag, men jag vill bara visa på ett problem som vi ibland blir blinda för i våra goda föresatser. Om det är dessa typer av samlingar vi menar då vi funderar över den kristna gemenskapen så är det inte konstigt att inte finner den. Det är ju inte den sortens gemenskap de flesta av oss längtar till och söker. Detta inte sagt för att vi inte skall ha samlingar med ljusbilder eller samla folk i pompösa rum och fira gudstjänst – men det är något annat som först behövs innan vi kan kalla samlingarna "gemenskaper" i sin rätta bemärkelse – men vilken är då den rätta bemärkelsen?

Gemenskap är ett pretentiöst ord – levande gemenskaper något ännu mer pretentiöst. För att greppa innebörden måste man ställa motfrågan: -Vad är en död gemenskap?

Är det på ett sätt inte just döda gemenskaper vi ofta tänker på när vi bjuder in till våra sammanhang? Något som skall likna gemenskap men egentligen bara är en samling människor i ett rum vilka blir invaggade i en slags opersonlig gemenskap som inte kostar på, inte tillåts växa, inte genererar nytt liv? Ungefär samma gemenskap som finns när man går på bio, tittar på teater eller åker buss.

Jag tänker att gemenskap, i sin rätta bemärkelse, står att finna först bortom de yttre omständigheterna. Vi blandar ofta ihop gemenskapens yttre omständigheter, gemenskapens skelett eller ram med gemenskapen i sig – gemenskapens liv – den levande gemenskapen. Vi bjuder således oftare in till gemenskapens form än till gemenskapens liv – eftersom vi blandar ihop de båda.

Hur kan man då tänka?

Jag tänker att en levande gemenskap är det som uppstår när människor delar liv, brottas med varandra, övar förtroende för varandra. En levande gemenskap innefattar därför så mycket: Identitet, trygghet, delande och delaktighet, hjärta, liv, syskonskap...

Vi har faktiskt mycket sådant i våra församlingar – mer än vi tror. Men problemet är ofta det att vi inte har den levande gemenskapen där vi tror att vi har den – och där vi har en levande gemenskap ser vi den ofta inte och stödjer den inte så som vi kanske borde. Det är ju den levande gemenskapen vi behöver lyfta fram så att det blir den som är grunden för församlingen liv.

Jag vet att allt detta för många kan låta provocerande och som en kritik för hur vi tidigare har gjort. Men jag har inte något egentligt intresse av att värderar olika gemenskaper – men tänker samtidigt att om vi vill utveckla församlingslivet och stärka möjligheterna till andlig växt behöver vi ta oss en rejäl funderare på vad Levande gemenskap egentligen är.

Gemenskapens olika uttryck

Vad är då gemenskap? Innan vi fördjupar oss i frågan behöver vi ytterligare definiera gemenskapens ramar och uttryck. En gemenskap kan ju se så olika ut; det kan vara en fantastisk gemenskap vid en samling med tusentals människor och vid en träff med två. Ändå är nog alla överrens om att det är två olika saker man talar om – men de behöver samtidigt inte utesluta varandra – men de svarar mot olika behov hos oss. Jag tänker mig tre typer av sammanhang där gemenskapen får olika uttryck och svarar på olika behov:

Den stora gemenskapen med många människor som inte kan känna varandra på ett personligt plan – men ändå är ett hjärta.

Den lilla gemenskapen där man kan dela livet, tron och vara stöd för varandra.

Den personliga vänskapens gemenskap – ett snitt ur den lilla gemenskapen - den nära vänskapen, livskamraten, den intima gemenskapen.

Ofta föreställer vi oss bara den stora gemenskapen som en del av församlingens liv – och det är den vi har fokus på när vi tänker församling – den drivande frågan är då ofta: - Hur skall alla kunna vara med, - Hur skall så många om möjligt... osv...

Problemet är bara det att ju större gemenskaper vi talar om desto mindre saker av vikt händer i dem. Fokus, när vi planerar vårt gemensamma liv i församlingen, måste därför mer ligga på hela det kristna livet, inte bara den stora gemenskapen – utan också på den lilla gemenskapen och på den personliga vänskapens gemenskap. Det är oftast i de mindre gemenskaperna som saker och ting verkligen händer; där sker vittnesbördet, delandet, förtroligheten, kärleken - det som förändrar människors liv. De stora samlingarna är ofta mer manifestationsbärande och de skapar en känsla att vi inte är ensamma – och det är visserligen gott – men det är i slutändan ändå inte mer än det.

De olika typerna av gemenskaper har olika uppdrag för individen och för församlingen. Den stora gemenskapen arbetar med de gemensamma projekten som också behövs för att styrka den lilla gemenskapen – den stora gemenskapen beskyddar också den lilla, likaväl som den lilla gemenskapen legitimerar den stora. Den ena typen av gemenskap är inte bättre eller sämre än den andra. Det är därför kyrkan både är världsvid och närvarande där två eller tre möts i Jesu namn – eller i den personliga vänskapens gemenskap i t.ex. äktenskapet som till sitt väsen skall återspegla Kristi kärlek till sin kyrka.

Gemenskap i biblisk betydelse

Vi försöker tränga lite djupare in i begreppet gemenskap utifrån några bibliska bilder.

Bibeln flödar över av bilder som försöker greppa gemenskapen mellan Gud och människan. Bibeln beskriver genom sina bilder en djupt relationistisk ecclesiologi – d.v.s. ser kyrkans väsen som en relation – en gemenskap. Till och med Guds väsen beskrivs som en så intim gemenskap mellan Fader, Sonen och den Helige Ande att dessa tre är ett. Vi stannar vi några bilder:

Oikoumene – (Betyder ungefär "hushåll")

Alla människor i den här världen lever i världens Oikos – hushåll – världen är ett hushåll. De kristna är kallade ut ur det världsliga hushållet till Guds hushåll. Guds hushåll ligger i världens hushåll men sträcker sig samtidigt utanför det. I Apostlagärningarna beskrivs det så här:

"Alla de många som hade kommit till tro var ett hjärta och en själ, och ingen betraktade något av det han ägde som sitt; de hade allt gemensamt." Apost 4:32

De kristna levde i världen men hade samtidigt flyttat sina hjärtan från världens- till Guds hushåll. Genom delande av allt övade de kroppen att leva i samma hushåll som hjärtat – och så bli hela människor. ”De hade allt gemensamt”.

I Guds hushåll är vi – och skall öva oss att bli - ett hjärta och en själ. Detta är alltså något som vi är och skall bli. Vi behöver förstå vad vi är och öva oss leva det liv vi är kallade att leva. Detta är en profetisk kallelse som behöver se olika ut i olika människors liv – men målet – fokus, måste vara detsamma. Vi behöver förstå att när Kristus kallade oss till tro kallade han oss också in i ett sammanhang, en ny värld, en ny gemenskap som vi benämner kyrkan och församlingen.

En sak som är angelägen att nämna är att många kristna i dag lever med en make eller maka som inte vill dela hjärta med Guds hushåll. Det är en kamp för den enskilde kristne och han eller hon upplever ofta att man behöver välja mellan sin make/maka eller Guds hushåll. Det är på ett sätt sant. Sitt hjärta måste man ha i Guds hushåll – utan att för den skull älska sin maka/make mindre. Ett ord som man kan bära med sig är hämtat från 1 Kor 7:12–14:

”Om någon broder har en hustru som inte är troende men är villig att leva med honom, får han inte skilja sig från henne. Och om någon kvinna har en man som inte är troende men är villig att leva med henne, får hon inte skilja sig från honom. Ty mannen som inte tror har helgats genom sin hustru, och hustrun som inte tror har helgats genom sin troende man. Annars vore era barn orena, inte heliga som nu.”

Detta leder oss in på nästa närliggande bibliska bild:

Familjen – syskonskapet

I det nya hushållet är Gud vår Fader, Jesus vår broder, kyrkan vår moder. Vi är syskon. Det är tanken om blodsbanden som är förhärskande i den här bilden – och vårt blodband är den Helige Ande som håller samman kyrkan till en enda världsvid familj som gestaltas lokalt i församlingen och församlingens olika gemenskaper. Det är en djup trygghet i denna bild. Ett blodsband kan inte brytas, blodet är ju en del av oss själva. Vi sitter således fast i den världsvida kyrkan genom Anden som vi tog emot i dopet. Denna bild förmedlar tryggheten i Guds gemenskap. Nästa bild lyfter fram ett ytterligare perspektiv:

Trädet och frukten

Den gemenskap vi är kallade att leva i har en uppgift i denna världen – att bära frukt, d.v.s. himmelrikets frukt. Liksom lärjungarna spred himmelriket där de gick fram genom under, tecken och upprättelse, så skall vår gemenskap göra på samma sätt.

En levande gemenskap bär därför alltid frukt. I detta sammanhang får vi reflektera över den allvarliga berättelsen där Jesus ser på fikonsträdet som inte bar frukt:

”Han fick se ett fikonsträd vid vägen och gick fram till det men hittade ingenting annat på det än blad. Då sade han till det: ”Aldrig någonsin skall du bära frukt.” Och med en gång vissnade trädet.” Matt 21:19.

Man kan utifrån denna episod tänka att Jesus har ett syfte med församlingens gemenskap – den skall bära frukt. Om församlingen inte lever det liv som bär frukt är det ingen församling som är levande – och då är den meningslös. Om församlingarnas gemenskaper inte är levande är de döda... om de inte bär frukt så har de inget berättigande. "Trädet och grenen och frukten hör samman", sjunger vi i en psalm.

Levande engelska gemenskaper - living faith

I den engelska motsvarigheten till "till tro", Living faith (Levande tro) använder man begreppet "Creating vibrant Communitys" när man talar om att "skapa levande gemenskaper". Man formulerar tanken så här:

"This is about shaping 'communities of grace' which exhibit the character of Jesus. Such attractive communities are genuinely hospitable, deeply engaged with their communities, and passionate about God."

"Det handlar om att skapa gemenskaper som gestaltar Guds rike och vittnar om Jesu person. Sådana attraktiva gemenskaper är genuint gästfria, djupt engagerade i sitt samhälle, och brinner för Gud"

till tro-konceptet använder bilden av en gren med fyra blad. Samma sak uttrycks i den engelska förlagan med ovanstående bild. Personligen tycker jag den engelska förebilden är lite tydligare.

Målet är alltså att medvetandegöra och skapa gemenskaper där Guds rike gestaltas. Det handlar därmed inte om att samla människor som träffas och trivs i största allmänhet – utan om att konkret arbeta för att skapa en gemenskap där Kristus är tydlig, en gemenskap där vi umgås med honom och med varandra, där han är meningen och målet. Det betyder att vi skall skapa sammanhang där Jesus inte blir till dekoration eller allmän legitimering av att vi träffas utan där han står i centrum. Utgångspunkten är alltså inte att skapa sammanhang där man samtalar om Jesus utan

att skapa sammanhang där vi kan leva ett liv som vittnar om honom – där vi lever av honom.

Det är viktigt att poängtera detta eftersom vi är så vana att ständigt liksom stå bredvid och visa på Jesus – lite som en vara vi visar upp. Men kunskapen om Jesus hjälper sällan människor till tro – det är vittnesbördet från människor som lever i Kristus och lever ut livet i honom, som få andra att vilja dela samma liv.

Det är värt att fundera mycket på det här!

Det holistiska perspektivet

Holism (av grekiska *holos*, "hel", "odelad") är i allmän bemärkelse ett filosofiskt betraktelsesätt att helheten är större än summan av delarna och att ingenting kan beskrivas enskilt utan kontext/sammanhang. (Wikipedia)

Församlingsliv är inte en verksamhet – det är ett sätt att leva. Jesus kallar oss därför inte till verksamhet utan till liv. Det är alltså inte vad vi gör som är i fokus för vår existens – utan vad vi är.

Det kan låta självklart – men är det tyvärr inte eftersom vi alla blivit invanda i ett sätt att tänka där församlingens liv blivit en aktivitet bland andra – en förening bland alla andra. Det har sina historiska skäl som vi inte hinner gå in på här.

Många blir rädda när man säger att församlingen inte är aktivitet bland alla andra utan skall omfatta hela livet – och man tänker med all rätt att man inte hinner göra mer än det man redan gör. Men det är alltså inte görandet som är poängen. Målet är absolut inte att all tid skall läggas i församlingens verksamhet utan istället att man i djupet skall förstå att hela livet är ett liv i församlingen.

Församlingen är något annat än aktivitet – det är identitet.

Den levande gemenskapen inte är något man går till eller ifrån utan något tillhör hela tiden oavsett vad man gör. Luther var noga med detta när han talade om att den kristna kallelsen man är kristen där man lever – inte vid särskilda heliga platser eller stunder. Kyrkan är där den kristne är. Luther hade på det sättet en holistisk syn på det kristna livet.

Detta tänkande bör präglade den enskildes liv – men också det sätt vi gestaltar det gemensamma livet i församlingen. Vårt engagemang i samhället, vårt sätt att fira gudstjänst, vårt val av gemensamma aktiviteter. Allt det som de kristna gör det gör de i kyrkans namn – för kyrkan och den kristne är ett – hon är den del av helheten liksom helheten är en del av henne. Hon är en del av kyrkan liksom kyrkan är en del av henne.

Det är bara i gemenskaper där hela livet får rymmas som den kristna gemenskapen blir egentligen "attraktiv". Det är bara i den typen av gemenskaper som det kristna livet egentligen kan gestaltas och inte bara bli till styckeverk.

Minnesord: Vårt uppdrag är världens frälsning – inte församlingen som förening...

Gemenskapens attityder till varandra

Hur lever vi då så att gemenskapen blir levande?

Det är väldigt lätt att i kyrkliga sammanhang sprida fina ord om hur saker och ting borde vara. Det blir svårare när orden skall konkretiseras.

En bild ur den helige Fransiskus liv står ofta fram för mig: Fransiskus ville följa Herren – han ville tjäna Guds folk – men Fransiskus var rädd och kände avsky inför de spetälska. Den episod som ändrade hela hans liv var när han en dag ställdes inför en spetälsk som bad om hjälp. I hela sitt inre bad Fransiskus att han skulle slippa – men på något sätt tvingade Gud honom att lämna sin häst, stiga ner och hjälpa den spetälske – och till och med kyssa hans sår. Den stunden han gjorde det fylldes Fransiskus av en sådan kärlek till de spetälska att han förblev deras tjänare resten av livet.

Vi har så mycket att lära av denna berättelse. Om vi inte kysser varandras sår kan vi inte älska varandra. Allt hat och all oegentlighet i församlingarna kommer ur det att vi inte vill kyssa varandras sår – vi vill inte gå in i den konkreta förvandling av våra sinnen och liv som Jesus konkret kallar oss till.

Mycket i vår gemenskap grundar sig i hur vi väljer att se på varandra. Det handlar inte om att vi inte skall få ha olika åsikter, inte om att vi inte skall tillåtas bråka med varandra, inte om att vi inte får göra misstag som gör ont – utan det handlar om den kultur vi vill skall råda i vår gemenskap. Hur talar vi om varandra? – hur tar vi tag i relationer som knarrar? – hur tillåter vi våra olika personligheter att få plats i gemenskapen? Hur skapar vi en attityd mot varandra som också tillåter nya människor att få plats med sina erfarenheter och förväntningar?

Hur förhåller man sig till församlingens ledning – de som har särskilt ansvar i gemenskapen för de övergripande riktlinjerna? Är de fiender eller vänner när de ibland tvingas ta beslut om sådant jag själv inte tycker är jättebra?

Enormt viktiga frågor! Svaret är att vi måste hitta ett sätt att leva tillsammans där vi kysser varandras sår! Det leder oss in i tankar om den personliga insatsen i den levande gemenskapen – och nu börjar det kosta på:

Gemenskapens personliga insats

Det gör ont när vi lever tillsammans. Vi är djupt inköra i ett sätt att tänka församling där det gemensamma livet bara handlar om fritid – om att man skall få ut något för egen del. Vi tänker så lätt församlingsliv som fritidsverksamhet. Men församlingens gemenskap är ju inte fritid utan liv – som familjen.

Du kan ju inte bara umgås med familjen då den är trevlig och du är ledig – en familj präglas ju av att man stannar hos varandra också då det är svårt – det är ju det som håller ihop familjen. Jag tror att orsaken till att många församlingar är så sköra beror just på att man inte velat gå in i kampen tillsammans – man har bara velat flyta ovanpå. Man har bara sett församlingen som något som skall ge mig tillfredställelse på

olika sätt. En sådan församling och gemenskap är på ett sätt död – den håller inte för livet. Att acceptera detta offer för gemenskapen är inget man kan lägga på en annan människa – men om man vill vara med och bygga en levande gemenskap måste man vara beredd på detta offer – är vi det? Bara du vet svaret!

Gemenskap är inte form utan liv

Kyrkan är inte organisation utan organism. Naturligtvis behöver hon en organisation för att hon skall kunna fungera i denna värld, liksom en kropp behöver ett skelett. Men skelettet utan resten av kroppen och själva livsanden är ju ingenting. Det är viktigt att skilja på vad som är vad. Kyrkan har genom årtusendena gjort konstiga saker – hon förknippas med konstiga saker – ändå har hon bestått – för i henne finns Livet med stort L. När vi nu tänker kring vad levande gemenskap i församlingen är för något är det viktigare att fokusera på livet än på formerna för livet. Formen skapar inte liv, men livet skapar alltid en form som det kan leva och växa i. Det är stor skillnad på vilket som kommer först. Detta gäller också vår församling och vårt liv tillsammans. Rätt fokus är A och O när det gäller församlingsväxt och växt i Kristus.

Till sist...

Att leva i församlingens gemenskap är att leva i Kristus. Den som vill var kristen kan alltså inte välja om han eller hon vill leva i en församling eller inte – församlingen är Kristi kropp. Däremot ser våra liv olika ut och vår efterföljelse måste också se olika ut beroende på våra omständigheter. En levande gemenskap måste alltså kunna innefatta många olika sorters liv och sätt att gestalta efterföljelsen. Eremiten måste få plats, liksom de som är fyllda av plikter som de inte kan komma undan. Familjen måste få plats, liksom den ensamstående, den rädde liksom den modige, den friske likaväl som den sjuke. Det är inte så ofta som näsan och lilltån träffas – men ändå hör de till samma kropp. Detta måste få gestaltas i den levande gemenskapen. På något sätt tror jag det handlar om var vi har vårt hjärta...

Detta synsätt som jag presenterat kan aldrig tvingas fram. Detta är snarare en frukt av människors gemensamma längtan. Men vi kan bereda plats för det – ha ögonen öppna för det – låta processerna bereda myllan så att fröet kan gro där det ännu inte har grott. För att detta skall bli verklighet krävs alltså villiga, omvända hjärtan – människor som är villiga att gå in i den konkreta efterföljelsen – sådan är ju grunden för all kristen växt.

För att processa jorden och låt den bära frukt behöver vi låta det som dör dö barmhärtigt, stödja det som växer fram och så frö där vi tror att det kan växa nytt liv.

/ Pär-Magnus Möller, kyrkoherde i Värnamo pastorat